

Cubelić (»Neke zakonitosti usmenoga narodnog stvaralaštva u poetskom izrazu Ivana Mažuranića«), V. Antić (»Antun Mažuranić«), J. Vukmanović, A. Nametak i M. Slijepčević. Upozorujem na izlaganja Vukovića, Cubelića i Antića. Ipak, o Mažuranićima se moglo i moralo više reći, jer je mnogo toga ostalo nedotaknuto, nespomenuto. I još nešto — neki su se referati-saopćenja mogli zaista izostaviti jer niti su temom bili tješnje vezani uz kongres niti su donosili što važnije, novo i nepoznato.

Iste večeri prikazani su folklorni filmovi: »Mesopust u Novom Vinodolskom« (u režiji Instituta za narodnu umjetnost, snimio J. Milićević); niz dokumentaraca o narodnim plesovima u Čehoslovačkoj (snimili F. Bonuš i Rihtman).

Zatim se 25. rujna govorilo o temi »Folklor u djelima Vuka S. Karadžića«. Uvodni referat »Vuk folklorist u kulturnoj revoluciji našeg doba« podnio je Dušan Nedeljković. Slijedilo je još sedamnaest što referata, što saopćenja. Govorili su: R. Medenica, J. Markl Z. Mladenović, G. Dobrašinović, H. Polenaković na temu Vuk i narodna pjesma; na temu Vuk i narodna pripovijetka M. Bošković-Stulli i K. Horalek; Vuk i poslovice, folklor i folkloristika M. Radovanović, M. Lalević, S. Roca i I. H. Konev; Vuk u inozemstvu V. E. Gusev; o Vukovoj estetici J. Deretić; Vuk i mitologija S. Zečević; Vukovi sljedbenici N. Martinović i Ž. Ilić. Naslovni pojedinih tema pružaju sliku o raznolikosti aspekata tretiranih problema u vezi s Vukom. Čuli smo dragocjenih podataka i interpretacija, ali moram nažalost, primijetiti da se ponegdje obilno ponavljalo što je već bilo rečeno ili napisano. Trebalo bi izbjegavati čitanje suviše opsežne grade na kongresima, a više postavljati probleme i diskutirati o njihovim rješenjima.

Idućega dana, 26. rujna na programu je bila tema »Narodno stvaralaštvo oko smrti. Pogrebski običaji«. O toj su temi govorili: Z. Kumer, R. Kacarova, Lj. Simić, R. Polenaković, M. Krasnić, T. Ćubelić — o tužbalicama; R. Kajmaković, S. Zečević, A. Lainović, V. Pankova, V. Gašparikova, J. Dopuda, M. Obradović, M. Kiss, D. Antonijević, A. Nazor — o pogrebskim običajima i kultu mrtvaca, te A. Freudenberg — o nadgrobnim spomenicima.

U tim smo referatima i saopćenjima — iako uglavnom donose samo gradu, bez nekih teorijskih analiza i ocjena — dobili niz novih naučnih podataka, interesantnih i značajnih. Mislim da je ipak učinjen propust što nije najprije podnesen uvodni referat s cjelovitim prikazom područja SFR Jugoslavije.

Istoga dana poslijе podne riječ je bila o temi »Estetika narodnog stvaralaštva i današnja umjetnost«. Uvodni referat, identičnog naslova, podnio je Dušan Nedeljković. Referent je uspjelo postavio osnovne probleme u vezi s pronalaženjem kriterija i metoda za vrednovanje narodnoga stvaralaštva. Govorili su još: H. Peukert (»O estetičkim kriterijima narodnog pjesništva«), Z. Horalkova, R. Pejović, H. Laudova, F. Bonuš i P. Bingulac. Posebno upozorujem na metodološki izvrsno izlaganje H. Peukerta u razradivanju osnovnoga kriterija za vrednovanje narodnog pjesništva — kolektivnost.

Dana 27. ujutro učesnicima kongresa prireden je izlet u Vrbnik na otoku Krku, gdje su razgledali »grad« s karakterističnom starom primorskom arhitekturom.

Poslije podne u Novom Vinodolskom, pred mnoštvom gledalaca, održana je smotra izvornoga folklora Hrvatskog primorja i Kvarnerskih otoka. Na smotri su nastupile brojne folklorne skupine i društva: R.K.U.D. »Rudar« iz Raše izvelo je svirku na volarice, na dvojnice, na roženice, svirku na roženice uz pjevanje te ples »balun« uz mih; Viteško društvo »Kumpanija« iz Blata na Korčuli kolo »kumpanjija«; djeca Osnovne škole Punat na otoku Krku, sva u narodnim nošnjama, otpjevala su tri narodne pjesme i izvela tri plesa, i to »po dobrinjsku«, »suprotu« i početak plesa »šoto«; plesači iz Baške Drage otplesali su »tanac« i »šoto«, dok su Dobrinjci izveli svoj žustri »dobrinjski tanac«, a zatim su Pažani otplesali »poziv u kolo« te kola »po starinsku« i »po paški«; folklorna grupa iz Barbata na Rabu izvela je »rapsko kolo« uz mih. Sviraci iz Ledenica otpjevali su šest narodnih pjesama i svirali na sopile; tri žene sa Suska otpjevale su pjesmu »Susak lipo selo« i prikazale dva tanca »po suski« i »po lošinjski«; K.U.D. »Ilija Dorčić« iz Novoga Vinodolskog otpjevalo je šest narodnih pjesama, izvelo dvije polke, hrvatski ples i na kraju čuveno novljansko kolo »Kada se Pavle ženjaše«.

Smotra izvornoga folklora bila je izvanredan doživljaj za sve prisutne. Nezaboravno je bilo vidjeti završnu scenu, kada se novljansko kolo s pozornice prenijelo

na poljanu i plesalo ga je veliko mnoštvo ljudi zajedno s Novljancima i Novljankama u njihovim slikovitim narodnim nošnjama. Na ovome mjestu, dužni smo odati priznanje Novljancima za njihovo aktivno sudjelovanje u smotri i srdačno gostoprимstvo; Radmili Matejić za restauraciju muške narodne nošnje Novoga Vinodolskog, a Ivanu Ivančanu za odabrani program, pripremu i priredbu same smotre.

Na kraju su 28. rujna pročitana posljednja četiri referata inozemnih učesnika: C. Romanske, K. Plicka i S. Burlasove. Poslije toga povela se opća diskusija o svim referatima iznijetim na kongresu. Koliko god je ona bila živa i zanimljiva, treba napose istaći kako je prijeko potrebno da se diskusiji posveti više pažnje i mnogo više vremena.

Istoga je dana održana i glavna godišnja skupština Saveza, s obilnom i korisnom diskusijom.

U radu kongresa očitovali su se i neke slabosti, a kao najveća — preobilje referata. Ne bi trebalo da isti ljudi na više naučnih skupova referiraju o istoj temi u kratkom razdoblju, jer takav referat ako nije puko ponavljanje, nije, na žalost, ni daleko od toga u najviše slučajeva. Bilo bi dobro da o svakoj kongresnoj temi uvodni referat održi najkompetentniji stručnjak za tu temu. Takve su sugestije dane i u diskusiji.

Ovogodišnji XI kongres Saveza bio je uspješan i dobro organiziran. On je, bez sumnje, pridonio razvoju nauke o folkloru.

Za novoga predsjednika izabran je dr Valens Vodušek iz Ljubljane.

Blaško Grce

SEDMO SAVJETOVANJE ETNOLOŠKOG DRUŠTVA JUGOSLAVIJE (Pohorje, 6—10. X 1964.)

Veliki broj ideja, planova, nastojanja i želja, te mnoga pitanja na koja će tek budući rad dati odgovor, osnovna su značajka ovogodišnjeg Savjetovanja EDJ. Živa diskusija, kakva bi trebala biti na svima sličnim skupovima, imala je posebno obilježe u tome što su u njoj sudjelovali u dobroj mjeri i mlađi etnologi. Kad već spominjemo mlađe, korisno je to povezati s jednim dijelom diskusije s ovog Savjetovanja, uz pitanje studija i stručnog uzdizanja mlađih etnologa i njihovih mogućnosti za zapošljavanje. Pokazalo se da većina etnologa za svoj požrtvovan rad dobiva premalene plaće, uz neriješene stambene probleme i nedovoljno razumijevanje svoje okoline. Stoga se radije zapošljavaju u privredi i ostalim neadekvatnim službama. Mogućnosti za postdiplomski studij također su, zbog nekih propisa, veoma skućene. Glavni referat Š. Kulišića »O nekim etnološkim principima i njihovoj primjeni u etnološkim ustanovama« tretira mnoga pitanja etnološkog rada i stručnog usavršavanja. Referat postavlja pitanje principa naše etnologije i da li ona ide ukorak s potrebama našega socijalističkog razvijanja. Iznosi pitanje sadašnjeg etnološkog studija, naučnog rada, izrade i usvajanja doktorskih disertacija i sl. pa predlaže mjere za poboljšanje i izmjenu. Međutim, osnovna je pogreška što je ovaj referat bez prisutnosti autora, pa pojedini prijedlozi ili tvrdnje koji su izazivali reagiranje prisutnih, nisu mogli biti dovoljno objašnjeni.

Burna diskusija vodena je oko deskripcije i sinteze kao najčešćih principa etnološkog rada. Kao opći zaključak može se smatrati da su jednako važne obje metode rada, a da je u današnjim uvjetima deskripcija vrijedna samo onda ako je započeta s određenim planom i ako je dio buduće sinteze. Jedan novi momenat jest i potreba prućavanja radničkog folklora za obradu kojega za sada nemamo dovoljno razrađene metodološke principe.

Diskusija je pokazala da stručno i znalačko prikupljanje grade treba još uvijek biti temeljni dio rada etnologa, jer smo je sakupili pre malo, a sada je čas da zabilježimo posljednje podatke koji će uskoro biti potpuno zaboravljeni. Bilo je riječi i o teškoćama vezanim uz terenski rad. Posebno je naglašena važnost temeljite pripreme pred odlazak na teren i organiziranja ekipe stručnjaka za kompletno ispitivanje pojedinog područja.

Novost ovogodišnjeg Savjetovanja vidi se u tome što su značajnu riječ imali i etnologi zaposleni u muzejskim ustanovama. Referati Angelosa Baša i Gorazda Ma-

karevića iz Ljubljane dali su temeljit uvid u rad i koncepcije pri izlaganju muzejske grade u etnografskim muzejima. I tu se, pored ustaljenih koncepcija muzejskih ustanova, mora uzimati u obzir novi faktor — turizam, za volju kojega ponekad treba odstupiti od uobičajenih principa i dati izložbu koja će osigurati veći priljev posjetilaca, a i materijalnih sredstava. No i u takovo izložbi dobar stručnjak muzeja može u potpunosti naglasiti naučne momente postave.

Referat Ljubomira Reljića »Principi sredivanja i obrade dokumentacionog materijala u Etnografskom muzeju u Beogradu« vrijedan je doprinos nastojanjima da se, nakon temeljitog i naučnog sredivanja dokumentacionog materijala, i etnografski muzeji uklope u etnološki naučni rad. Da je naučni rad u muzejskim ustanovama moguće i opravдан, pokazao je koreferat Nikole Pantelića koji je objasnio principe organizacije terenskih istraživanja u Etnografskom muzeju u Beogradu.

Dr Bela Römer istaknuo je dugogodišnju potrebu izrade etnološke čitanke i zajedničkog vodiča kroz etnografske muzeje Jugoslavije. Učesnici Savjetovanja složili su se s time pa je izabrana redakcija koja će pripremiti izdavanje takvog vodiča. U vodiču ne bi bio prikazan samo materijal pojedinog muzeja nego i osnovne karakteristike etnografije kraja u kojem muzej djeluje.

Kako smo na početku spomenuli, diskusija na ovom Savjetovanju, osim uz pojedine koreferate, bila je vrlo živa. To je ostvareno zahvaljujući pravilnoj organizaciji Savjetovanja. U dva dana dat je jedan osnovni referat i pet koreferata, pa je bilo dovoljno vremena za diskusiju.

Savjetovanje je počelo radom na Pohorju 6. listopada. Poslije otvorenja održani su kratki komemorativni referati o Vuku S. Karadžiću (Miljana Radovanović) te o poznatim etnolozima Tihomiru R. Đorđeviću (Mirko Barjaktarević) i Jovanu Erdeljanoviću (Jovan Vukmanović). Nakon toga slijedili su već spomenuti referati. Direktor Etnografskog muzeja iz Ljubljane Boris Kuhar omogućio je učesnicima da izvan predviđenog programa uz pomoć filmova, dijapositiva i magnetoskopskih snimaka upoznaju osnovne značajke slovenske etnografije.

Suradnicima Radne zajednice za Etnološki atlas Jugoslavije prof. dr Branimir Bratanić dao je obavijesti o rezultatima rada na prikupljanju podataka za prvu upitnicu. Dosadašnji rezultati nadmašili su predviđanja te postoje realni izgledi da će ova akcija završiti prije vremena i dati optimalne rezultate.

Trećeg dana Savjetovanja govorila je Persida Tomić o Sedmom međunarodnom kongresu antropoloških i etnoloških nauka u Moskvi, a njezin su izvještaj dopunili profesori dr M. Gavazzi, dr B. Bratanić i dr T. Čubelić.

Istoga dana poslije podne, uz stručno vodstvo, učesnici su obišli muzejske ustanove Maribora i upoznali kulturno-historijske znamenitosti. Posljednja dva dana Savjetovanja organizirana je naučno instruktivna ekskurzija u Prekmurje i Slatinu Radenci, gdje su dr Vilko Novak i Vlasta Koren informirali učesnike o povjesno-etnografskim značajkama toga područja. Uz to su učesnici prisustvovali berbi grožđa, upoznali lončarstvo u Filovcima i karakteristike seoske arhitekture i gospodarstva spomenutog dijela Slovenije.

Josip Milićević

SEDMI MEĐUNARODNI KONGRES ANTROPOLOŠKIH I ETNOLOŠKIH NAUKA (Moskva, 3—10. VIII 1964)

Nakon dva pripravnih dana s nekim konferencijama i prijavama učesnika, otvoren je 3. kolovoza 1964. ovaj svjetski kongres u Moskvi i trajao zaključno do 10. kolovoza nakon čega je još slijedila velika proslava »Muzeja antropologije i etnografije« u Lenjingradu kao i (predviđene pa i nepredviđene) ekskurzije učesnika kongresa.

Rad se kongresa odvijao na nekoliko kolosijeka; na redovnim sjednicama sekcija od 3—6. VIII., na simpozijima 8. i 10. VIII., ogledanju manjih kongresnih (etnografskih) izložaba kao i veće izložbe novije sovjetske i inozemne etnološke i antropološke literature.

Sabralo se pri tom kongresu uglednih učenjaka, stručnjaka i polustručnjaka sa svih strana svijeta (po službenom popisu neko 2150 učesnika), predstavnika

čitavoga Babilona jezika, koje je tek nekako uspijevalo dovođeni. Babilon jezik je takođe bio predstavljen na kongresu. Na kongresu je takođe predstavljen i drugi jezik — arapski. Ali je to, dakako, trošilo i onako dragocjeno vrijeme. (Neke od gornjih konstatacija vrijede i za učesnike ovoga kongresa iz Jugoslavije, kojih je tu bilo 30, vrlo različna formata primjetno i na predavanjima i u diskusijama — dok neki, kojih bi učestvovanje bilo poželjno i korisno, nisu mogli prevladati znatne teškoće ostvarenja putovanja i boravka u SSSR).

Kako je bilo od gore navedenoga broja svih učesnika prijavljeno oko 1250 referata odnosno predavanja (za koja je trajanje bilo ograničeno na 15 minuta, s diskusijom na 30 minuta), a sve održano tokom sama četiri dana, simultano u 27 sekcija, pa uporedno s tim prikazivano oko 80 filmova u obje kino-dvorane moskovske sručišta — razumljivo je da nije bilo nikoga tko bi mogao vremenski sa vladati problem da čuje i učestvuje u raspravi odnosno da i vidi sve ono što bi želio i što je imao u planu i zbog čega je i došao (i ne računajući tu posebne konferencije niza odbora, grupa stručnjaka i sl.). To je bio fatum ovoga monstruma kongresa, ali ne samo ovoga nego i prijašnjih ovakvih, otežano još i zbog toga što su tu (sve tamo od početnoga kongresa ove vrste 1934. g.) povezane dvije fundamentalne discipline: fizička antropologija (sa somatologijom čovjeka, hematologijom i serologijom itd. sve do tema sportske somatologije pa specifične problematike standardizacije antropoloških mjera, nomenklature itd.) i etnologija u svim njenim smjerovima, geografskim regionalnim okvirima itd., a uz nju u jednom tako reći, sveobuhvatnom okviru i druge bliže discipline kao lingvistica, arheologija, psihologija da se i ne govori o sociologiji. Koliko god je takvo povezivanje korisno i potrebno kad je u granicama mogućega i ostvarivoga (mada za to ima i drugih, i mnogo povoljnijih mogućnosti nego su takvi kongresi), ovakav je okvir doista uvelike smetnja, uz utrošak golemlih sredstava, energije i vremena a u nerazmjeru s rezultatima, ma i osrednjima, koji se tu mogu postići. Uočivši već prije te osnovne teškoće, pomicljalo se i predlagalo da se obje te discipline odvoje na zasebni kongresima (a povežu u granicama potrebnoga). Kako je i sada pravovaljan statut ovih kongresa antropološko-ethnoloških, a o provođenju njegovu vodi brigu posebni »Stalni savjet antropološko-ethnoloških kongresa«, ne može se to naprećac i bez represkusijske provesti. U takvim se situacijama traži drugi izlazak: da se mjesto ovakvih sveobuhvatnih kongresa organiziraju simpoziji s ograničenjem samo na određene teme. I na ovom se kongresu i tome uteklo pa su dva kongresna dana zauzeli takvi simpoziji, njih 17 — što je također slično opterećenje, jer je gotovo svih 17 trajalo kroz oba dana istovremeno. Bio je tu i simpozij o metodici skuplačkog rada na području narodne umjetnosti i o obradbi takva materijala, o klasifikaciji sižeća narodne poezije, o metodici sastavljanja etnografskih atlasa, o narodnim muzičkim instrumentima, o radničkom folkloru, o agrarnoj tehnologiji, o proučavanju karpatke historijsko-ethnografske zajednice i dr.

Folkloru (u smislu širem nego je redovno sovjetski, tj. obuhvaćajući sve grane narodne umjetnosti a ne samo narodnu književnost) bili su namijenjeni dosta brojni referati-predavanja, neki s obilnim diskusijama (u sekcijama Narodno usmeno stvaralaštvo, Narodna muzika, Narodno kazalište i koreografija, Narodna likovna umjetnost, pa u neku ruku i Religijska vjeronauka i mitologija), ali je bilo takvih s temama folklornim ili folkloru blizim i u drugim sekcijama (napose onima, namijenjenim narodima i kulturama pojedinih regija svijeta). Osim toga, neke su folklorne teme bile predmet i nekoliko simpozija (o metodici sakuplačkog rada na području narodne umjetnosti i potonje obradbe materijala, o klasifikaciji žanrova narodne poezije, o narodnim muzičkim instrumentima i o radničkom folkloru).

Učesnici iz Jugoslavije prijavili su blizu trideset referata (od kojih neki nisu mogli biti održani). Bilo je među tima i korisnih, širih okvira i dobro primljenih, a i modnih tema (o značajkama narodnog lončarstva u Jugoslaviji, o narodnim dramatskim tvorbama, o etnološkoj kartografiji i etnološkim atlasima, o promjenama u položaju narodnih manjina u Jugoslaviji, nazoru o svijetu Crnogoraca po ispitivanjima P. A. Rovinskoga i dr.) pa i takvih koje po sadržaju ili nivou nisu mogli odgovarati ovakvom kongresnom forumu.